

te bajke brez pravega časovnega in krajevnega kolo-rita, ker mu ni do tega, da bi se zasidral v realnosti, vendar spominjajo na srednjeveške in renesančne dvore, ker je skoraj povsod kak umetnik osrednja oseba, ki daje pobudo smeri alegoričnega dejanja. Možne so pa šele v neki bodoči dobi, ko bo po mnenju avtorja zavladovala poezija. Platonično trditev, da je najboljši pesnik tudi najboljši človek, bi si bil tudi lahko korigiral z zgodovino renesance, ko je prevladovala estetična presoja, doba pa je bila polna silovitosti in ubojev. Pesnik mu je glavni agens ustvarjajoče sile človeštva, kajti le on vidi višjo stvarnost, ki je navadnemu človeku zakrita. Življenje je laž, pravo življenje so sanje, v katerih se odkriva mistična stvarnost višjega sveta, sanje skozi godbo ali drugo umetnost. Tudi Kristus oznanja v Čudih: Ne verujte v to, kar se vidi, ampak v to, kar se ne vidi, kajti duh, ki se ne vidi, je resnica. Ker je duh vse, kralju ni treba drugega, kakor da se utopi v duha umetnosti in se pomladi za petnajst let. Pesem je slutnja duha, ki prešinja svet, je težnja, da se doseže lepo, da se preide v duh. V tragediji se osvobodiš zemeljskih okovov in uživaš estetski. Ker pesnik gleda le idealni svet, mu svetuje Usoda, naj se ne ženi in ne veže z realnim svetom, naj bo neke vrste duhovni učitelj, kakor je v drugi knjižici Kristus. Zdi se, da Lapčević zamenjuje dva pojma ideala: Vzvišeno nad navadno praktično realnostjo in abstraktno idejo realnega. Poleg mistične stvarnosti deluje v Lapčeviću tudi pojem lepega videza iz starejše estetike, kot je znan iz Schillerja ali koga drugega iz klasicistične dobe. Lepi videz je pa tudi lahko oddaljevanje od višje stvarnosti v lahkoto in površnost. Od njega je dosledna pot v osladni idealizem, v katerega tudi Lapčević večkrat zabrede. Tako sega ta esteticizem s svojim vrhom v mistični svet Maeterlinckov, kjer tolmači »dogadaje svih vremena«, v ravnini pa vlada suhotni domislek estetskega učitelja, ki ni pesnik in umetnik besede.

Fizičen svet je prenesen v duhovnega tudi v Jezusovih čudih. Jezus nasiti pet tisoč ljudi s svojo besedo, ki je čudežni kruh za lačne duše, kakor je tudi od slikovite besede njegovega duha tudi voda postala v domišljiji ljudstva rdeča kot vino; ni nasitil teles, le duše je nasitil. Ker je duh v človeku vse, zato je tudi sreča v duhu in resnici, ne pa v zunanjem blagu in farizejski lažimodrosti. Srečo nebeškega kraljestva uživajo otroci, zraven pa še orač in pevec, ki imajo čisto dušo. Če je duša bolna, je tudi telo bolno, a vera naredi Jezusa močnega, da lahko hodi po kamenju bosonog, da prestane vihar in nosi bedo. Kar se vidi, je laž, resnica in Bog, ki je duh sveta, se ne vidi: Zato veruj, kar ne vidiš. Slednjič je vse simbol: kraljestvo ni od tega sveta, noge so nečiste, ker gazijo po zlu, križ je težak, ker so grehi v njem.

Kristus je kar najboljši objekt, da pokaže na njem mistično stvarnost duhovnega sveta, toda mistika se je v tem slučaju spremenila skoraj v mehaničen racionalizem, Kristus pa v pesnika iz Modernih bajk. Lapčevićev novoklasicizem, stremič po izražanju duhovne stvarnosti, prehaja iz nove renesance v krščanski spiritualizem in romantiko, ki je tudi trdila, da je narava le vidni duh, duh pa je nevidna narava, da je vidni svet le razodetje človeškega

duha. To je bil magični idealizem romantike, ki se avtomatično ponavlja v dobah mistike prej in pozneje.

Dr. J. Š.

Vjekoslav Cvetišić: *Sa planina i gora.* (Zapisci planinara.) I. in II. knjiga. »Tipografija«, Zagreb, 1925 in 1928. — Z iskreno ljubeznijo do planin in hribolastva napisan niz spominov turista iz slovenskih in avstrijskih Alp ter iz hrvatskih planin. Velik del podaja vtise iz Slovenije (Kako je godine 1908 osam Zagrepčana išlo na Triglav — Proljeće u Karavankama — Triglav — Križ — Mangart u suncu i oluji — Ivanjska noć na Kumu — Doživljaji u Karavankama — Zapisci iz Kamniških Alpa). Četudi ti spisi niso plod izrazito literarne ambicije in podajajo preprosto neposredno vtise in refleksije, vzbujajo pravo ljubezen do planin. Ker tekst spremljajo dobro izbrane učinkovite slike, moramo biti Cvetišiću za knjižici, ki vzbujata ljubezen in ceno domače narave, iskreno hvaležni.

Frst.

POLJSKO SLOVSTVO

Poljska »Narodna Biblioteka« ob desetletnici

Med nespornimi kulturnimi uspehi, ki so jih dosegli Poljaki v minulem desetletju, je pač treba imenovati na prvem mestu njihovo »Narodno Biblioteko«. Tako se imenuje široko zasnovana izdaja poljske domače in prevodne literature. Prav letošnjo pomlad je obhajalo to velepodjetje poljske knjižne organizacije desetletnico svojega obstoja. Reči je treba, da so z njeno realizacijo Poljaki izpolnili ogromno vrzel ter izvršili važno in prepotrebno kulturno delo. Tako založništvo tvori vendar temelj književne popularizacije in je neobhodno potrebna naloga vsakega kulturno napredujočega naroda — tudi nas Slovencev. »Krakowska Spółka Wydawnicza«, ki je prevzela v svoje roke realizacijo velike zamisli, je s tem zavzela eno najodličnejših mest med poljskimi založbami in Poljaki morejo biti v resnici ponosni nanjo. Obenem pomeni ta njen čin v povojnem času največje kulturno dejanje Krakova, tega nekdanjega središča poljske kulture.

Poljska »Narodna Biblioteka«¹ nima pomena samo za Poljake, ampak more v enaki meri zanimati inozemca, v prvi vrsti pa seveda Slovana. Iz nje bo mogel črpati svoje znanje o poljski književnosti kakor iz neizčrpne zakladnice, predvsem pa mu bo NB radi sistematično organiziranega dela in nizkih cen najdostopnejši vir zanj. Smatram za svojo dolžnost, seznaniti z njo tudi Slovence.

Ob svoji desetletnici je NB izdala poseben »Almanah«, iz katerega je najbolj razvidno njeno delovanje. Ustanovljena je bila spomladi 1919, čeprav se je njena zamisel rodila že med svetovno vojno. In sicer si je postavila za cilj izdati »vse bogastvo, ne le veledel, ampak vse pomembnejše literarne proizvode narodne prošlosti in tudi vse tekste, ki predstavljajo

¹ Naziv izdaje prav za prav ni bil srečno izbran, kajti z enakim naslovom — »Biblioteka Narodowa« — je opremljena, vsekakor bolj upravičeno, tudi letos v marcu ustanovljena osrednja narodna knjižnica v Varšavi.